

2. История создания и развития Instagram [Электронный ресурс]. URL: <https://dnative.ru/istoriya-instagram/> (дата обращения: 22.01.2020).
3. Facebook купил Instagram за 1 \$ млрд [Электронный ресурс]. URL: <https://www.forbes.ru/news/80865-facebook-kupil-instagram-za-1-mlrd> (дата обращения: 22.01.2020).
4. Умаханова А. Н. Влияние социальных сетей на формирование лексики современной молодежи [Электронный ресурс]. URL: <http://urok.1sept.ru/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8/647371/> (дата обращения: 22.01.2020).
5. Инишев И. Н. Интенциональность и медиальность: генезис и трансформация фемениологической герменевтики; автореф. дис. ... д-ра. философ. наук. М. : РГГУ, 2015. 65 с.
6. Lipps H. Untersuchungen zu einer hermeneutischen Logik. Frankfurt. M. : Vittorio Klostermann, 1976. 245 p.

ЭЛЕКТРОННЫЯ БІБЛІЯТЭКІ Ў ІНФАРМАЦЫЙНЫМ ГРАМАДСТВЕ

І. У. Субач¹⁾, А. І. Смолік²⁾

*¹⁾УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
культуры і мастацтваў»,
вул. Рабкораўская, 17, 220007, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
i_suboch@inbox.ru,*

*²⁾УА «Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт
культуры і мастацтваў»,
пр. Пераможцаў, 47, 220035, г. Мінск, Рэспубліка Беларусь,
kafkult@buk.by*

У артыкуле разглядаецца паняцце электроннай бібліятэкі. Вылучаюцца асноўныя мэты і задачы стварэння электроннай бібліятэкі, яе перавагі і недахопы. Паказаны адметнасці паняццяў «электронная бібліятэка», «лічбавая бібліятэка», «віртуальная бібліятэка». Абгрунтоўваецца перавага электроннай бібліятэкі і раскрываецца яе камунікатывыя патэнцыялы.

Ключавыя словы: электронныя бібліятэкі; электронныя кнігі; карыстальнікі бібліятэк; лічбавы фонд; каталогі.

ELECTRONIC LIBRARIES IN THE INFORMATION SOCIETY

I. V. Suboch^a, A. I. Smolik^b

*^aBelarusian State University of Culture and Arts,
17, Rabkorovskaya Str., 220007, Minsk, Republic of Belarus
Corresponding author: I. V. Suboch (i_suboch@inbox.ru),*

*^bBelarusian State University of Culture and Arts,
47, Winners Av, 220035, Minsk, Republic of Belarus
Corresponding author: A. I. Smolik (kafkult@buk.by)*

The article deals with the concept of an electronic library. The main goals and objectives of creating an electronic library, its advantages and disadvantages are highlighted. The features of the concepts «electronic library», «digital library», and «virtual library» are shown. The advantage of the electronic library is justified and its communicative potential is revealed.

Key words: electronic libraries; e-books; library users; digital collection; catalogs.

Паняцце «электронная бібліятэка» ўпершыню з'явілася ў замежных публікацыях у сярэдзіне 80-х гадоў XX стагоддзя. Менавіта ў 1970–1980-я гг. праходзіў працэс інфарматызацыі бібліятэк і аўтаматызацыі бібліятэчных тэхналогій.

Галоўная мэта стварэння бібліятэкі бачыцца ў фарміраванні новай інфармацыйнай прасторы даступнай для чытача ў большай ступені, чым прадстаўляюць традыцыйныя бібліятэкі, за кошт ацыфроўкі калекцыі, інтэграцыі тэхналагічных рэсурсаў, стварэння ўмоў інтэрактыўнасці (эфектыўнага ўзаемадзеяння з чытачом анлайн).

Сярод «унутраных» задач электронных бібліятэк, накіраваных на іх развіццё, можна адзначыць:

- ацыфроўку друкаванай калекцыі;
- камплектаванне электронных рэсурсаў;
- арганізацыю захоўвання твораў;
- арганізацыю сістэм метададзеных (стварэнне зручных прадуманых каталогаў);
- забеспячэнне доступу да інфармацыі з улікам прававой палітыкі;
- стварэнне ўмоў для работы з карыстальнікам «па кліку»;

- інфармацыйную бяспеку электроннай бібліятэкі. Што тычыцца «знешніх» задач, накіраваных на знешняе, чытацкае асяроддзе, адзначым: арганізацыя шырокага доступу да дакументаў, кніг, дысертацый і г. д., да якіх можна было атрымаць доступ, толькі наведальнікі бібліятэку асабіста (пашырэнне даступнага – кругласутачнага – інфармацыйнага асяроддзя для чытача);
- стварэнне для карыстальніка новага тэхналагічнага асяроддзя для работы з вялікімі аб'ёмамі дадзеных;
- фарміраванне лічбавага фонду як твораў, якія існуюць толькі ў электронным фармаце, так і лічбавых копіяў рэдкіх выданняў, забяспечэнне іх захаванасці і ўліку.

Так, адзін з каналаў фарміравання фонду электроннай бібліятэкі – пераклад у лічбавую форму традыцыйнай друкаванай прадукцыі. Як правіла, электронныя бібліятэкі нападняюцца за кошт матэрыялаў бібліятэчных, архіўных і музейных фондаў. Акрамя таго, да аб'ектаў захоўвання лічбавых бібліятэк адносяцца аўдыявізуальныя файлы, выявы, нотныя запісы і інш. [1, с. 8–9].

Электронныя бібліятэкі з'явіліся як натуральны вынік эвалюцыі метадаў апрацоўкі, аналізу, захоўвання, пошуку інфармацыі і шырокага ўкаранення ў практыку дзейнасці чалавека камп'ютарных і сеткавых тэхналогій [2, с. 3].

У цяперашні час існуе даволі вялікая колькасць азначэнняў тэрміна «электронная бібліятэка». Аўтары праведзенага ў 1994 г. спецыяльнага аналітычнага даследавання на гэтую тэму суміравалі агульнае ў вызначэннях ЭБ, прапанаваных у прысвечаных электронным бібліятэкам выданнях:

- электронная бібліятэка не з'яўляецца адзіным цэлым;
- электроннай бібліятэцы ўласціва тэхналогія для сувязі рэсурсаў многіх ЭБ і інфармацыйных службаў;
- электронная бібліятэка, якая складаецца з многіх ЭБ і інфармацыйных службаў, «празрыстая» для канчатковага карыстальніка;
- мэта стварэння электроннай бібліятэкі – забяспечэнне ўніверсальнага доступу да інфармацыі і інфармацыйных службаў;
- фонды электроннай бібліятэкі не вычэрпваюцца толькі ідэнтыфікатарамі дакументаў-аб'ектаў, яны змяшчаюць электронныя аб'екты, якія не могуць быць прадстаўлены або распаўсюджвацца ў друкаванай форме.

Як сінонімы тэрміна «электронная бібліятэка» ўжываюцца выразы «лічбавая бібліятэка» і «віртуальная бібліятэка».

З пункту гледжання формы прадстаўлення інфармацыі тэрмін «лічбавая бібліятэка» больш дакладны, чым «электронная бібліятэка», паколькі ўсе матэрыялы, якія захоўваюцца ў такой бібліятэцы, папярэдне тым ці іншым чынам ацыфроўваюцца, г. зн. маюць лічбавы, дыскрэtnы характар. Характарам прадстаўлення інфармацыі ў лічбавай (электроннай) бібліятэцы абумоўліваюцца яе патэнцыйныя магчымасці, недахопы і формы работы з ёю.

Тэрмін «віртуальная бібліятэка» падкрэслівае тыя абставіны, што ў сілу лічбавага прадстаўлення інфармацыі і ва ўмовах існавання глабальных камп'ютэрных сетак электронныя дакументы могуць быць, па-першае, даступныя як у сценах традыцыйнай бібліятэкі, так і за яе межамі, па-другое, пошук неабходнага дакумента можа весіцца практычна з любога месца, дзе ёсць магчымасць падключэння да глабальнай камп'ютэрнай сеткі, па-трэцяе, такая бібліятэка мае размеркаваны характар, г. зн. яе часткі могуць быць размешчаны ў розных частках не толькі зямнога шара, але і Сонечнай сістэмы, галактыкі і г. д.

Для шырокага кола карыстальнікаў удзел бібліятэкара ў стварэнні і функцыянаванні электроннай бібліятэкі яшчэ менш прыкметны, чым у бібліятэцы традыцыйнай. Але як паказвае назапашаны ў галіне стварэння ЭБ вопыт, шэраг электронных бібліятэк ўжо спынілі сваё існаванне з-за адсутнасці тых форм работы з дакументамі і адказных адносін да іх захоўвання, якія ўласцівыя бібліятэкам традыцыйным. Гэтыя бібліятэкі з'явіліся вынікам розных праектаў, якія прадугледжваюць, што электронныя бібліятэкі могуць быць створаныя якой заўгодна арганізацыяй або нават фізічнай асобай – дастаткова аблічбаваць якія-небудзь дакументы і прадставіць да іх доступ з дапамогай падключэння да сеткі Інтэрнэт [2, с. 6–7].

Асноўнае заслуга электронных бібліятэк заключаецца ў тым, што яны, несумненна, дастаўляюць інфармацыю лепш, чым у мінулым. Акрамя таго, электронныя бібліятэкі, на думку спецыялістаў, валодаюць наступнымі патэнцыяльнымі *перавагамі*:

– «дастаўляюць» бібліятэку да карыстальніка, г. зн. інфармацыя паступае непасрэдна на «рабочы стол» карыстальніка, будзь то дома або на працы. Цяпер бібліятэка даступная там, дзе ёсць камп'ютар, падключаны да сеткі;

– электронныя дакументы зручней, чым іх папяровыя аналагі, шукаць і аналізаваць, паколькі практычна любое слова ў тэксе можа быць пошукавым выразам;

– адсутнічаюць праблемы, звязаныя з немагчымасцю атрымаць кнігі, занятыя іншымі чытачамі: пры размяшчэнні кніг у сетках, іх колькасць не мае значэння;

– прадастаўляюць магчымасць атрымаць доступ да самых цяжкадаступных тэкстаў;

– у іх лягчэй падтрымліваць актуальнасць інфармацыі;

– інфармацыя ў электроннай бібліятэцы заўсёды даступная, у тым ліку ў начны час, а таксама ў непрацоўныя і святочныя дні (у прыватнасці, даследаванні, праведзеныя ў Брытанскім універсітэце, паказалі, што прыкладна палова наведванняў ЭБ прыпадае на той час, калі традыцыйныя бібліятэкі ўжо зачыненыя). Такім чынам, доступ да інфармацыі, размешчанай у ЭБ, магчымы на працягу 24 гадзін у суткі сем дзён у тыдзень;

– матэрыялы ў электроннай бібліятэцы не могуць апынуцца недаступнымі з-за выдачы не таму карыстальніку, адпраўкі кнігі на рэстаўрацыю або ў пераплёт і г. д.;

– выключаюцца крадзяжы кніг і іншых матэрыялаў;

– у электронных бібліятэках даступны новыя разнастайныя віды інфармацыі (відэа- і аўдыяматэрыялы, 3D-аб'екты, інтэрнэт-крыніцы і інш.);

– карыстальнік электроннай бібліятэкі, акрамя таго, што ён абслугоўваецца ў тэлекамунікацыйным рэжыме, часцей звяртаецца да ўсёй прасторы Інтэрнэта для атрымання неабходных яму дакументаў і дадзеных;

– ЭБ дастаўляюць інфармацыю тым людзям, для якіх недаступны звычайныя бібліятэкі.

У той жа час стварэнне і развіццё электронных бібліятэк сутыкаецца з цэлым шэрагам негатыўных *праблем*:

– хуткае старэнне камп'ютэрных тэхналогій;

– недаўгавечнасць вэб-сайтаў і адпаведна электронных рэсурсаў, на іх размешчаных (сярэдні тэрмін жыцця інтэрнэт-рэсурсу – ад чатырох месяцаў да двух гадоў);

– недаўгавечнасць сучасных машынных носьбітаў інфармацыі;

– усё яшчэ дарагая інфраструктура;

– залежнасць ад электрычнасці і Інтэрнэта;

– праблемы абароны аўтарскага права;